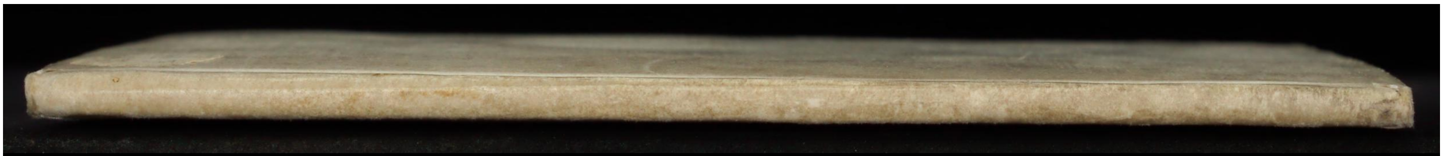
226
E 86

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
226 E 86

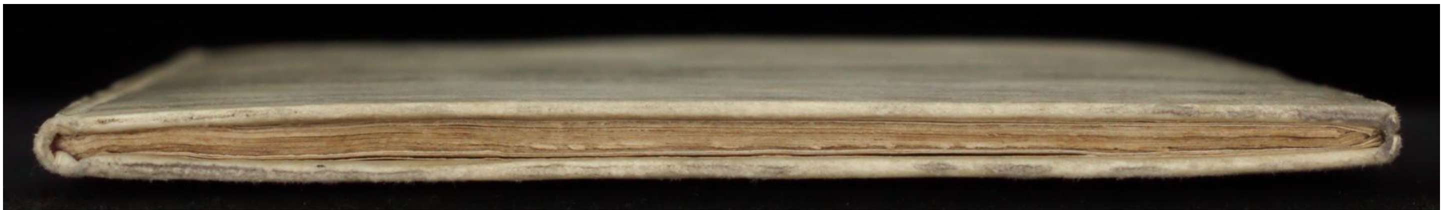

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
226 E 86

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
226 E 86

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
226 E 86

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
226 E 86

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
226 E 86

226 E 86

NKa 791

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
226 E 86

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
226 E 86

de la plus grande rareté (Brunet 1041)
Voir Panzer

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
226 E 86

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
226 E 86

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
226 E 86

Familiarium collo-quiorum formulae

Et alia quaedaꝫ per Eraſmū recognita

Koninklijke Bibliotheek te 's Hage

1519

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
226 E 86

¶ Eraſmus Roterodamus ſtudioſę iuuentuti S. D.

PRodijt nuper libellus quidā colloquiorum familiarium: quem mihi tribuunt: ⁊ ediſcitur a pueris meo nomīe: vt audio. Qui etiam nunſi maxime is eſſet: qui Latinę linguę caſtimoniam doceret, nolim tamen mihi aſſcribi: quod meum non ſit. Nunc cum multa ſint admixta: quę merā barbariem oleant: paucis rem: vt habet aperiam. Fateor me quondā: cum eſſem Lutetię ante annos plus viginti dictaſſe neſcio quas nugas: Siquando libuiſſet a coena garrire ad foculū: et diſcinctum (vt ait Flaccus) ludere de formulis congreſſus cotidiani: rurſum de ſermonibus cōuiuialibus. Ad hęc ſcripſeraꝫ craſſiſſimā paraphraſim in elegantias Laurentij Vallę: nec miruꝫ: lapidi ſcripſerā verius ꝙ homini. Quāq; hoc quoq; fruſtra: vſq; adeo plūbeū erat ingenium vetuli pſitaci. Pręterea iam tum copię qualecūq; ſimulacrū deliniera. Ad hęc coeptus erat liber de cōſcribendis epiſtolis. Item alius aduerſus barbaros: quem quorūdam opera perdidi. Poſtremo quotidie calamum in familiaribus epiſtolis exercebaꝫ: quiduis nugās apud hunc aut apud illum amiculū: et effutiens: qualia ſolemus a poculis inter amiculos: et cōgerrones alter in alterius ſinum effundere. Huiuſmodi nugarum inſatiabilis lauerna ſemper fuit Auguſtinus Camynadus: qui cū mihi tum erat domeſtica conſuetudo menſes aliquot. Is hūc libellū ceu cornicula Aeſopicam ex his omnibus cōcinnauit: aut cōmiſcuit magis rhapſodus ille farraginem ſuam: veluti cum multa iura cōfundit coquus. Additis perſonis ac titulis: et quibuſdā de ſuo affictis: ne nuſquā cumanus ille aſinus ſeipſum prode-

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
226 E 86

ret. Neq̃ em̄ eſt taꝫ facile latine: vel nugari: q̃ꝫ exiſtimāt qui-
dam. Poſſum adhuc de ſingulis ꝓnunciare: vnde deſumpſe-
rit ille Et ſunt apud quos extant adhuc huiuſmodi ſchedę
qui fatentur: et agnoſcūt me verū dicere. His nęnijs impo-
ſuit quibuſdam craſſulis, inſcio me: quo nimiruꝫ homo tenu-
is: ac famelicus non nihil nummorum abraderet. Nec eſt q̃d
me Beatus Rhenanus: homo candidus: et amicus excuſet:
hoc pretextu: quod hunc libellum ante annnos viginti ſcripſe
rim. An interim acceſſerit aliquid vel eruditionis vel iudicij:
aliorum facio iudicium, certe linguam latinaꝫ: ac bonas, quas
vocant: litteras: id temporis: melius callebam. q̃ꝫ nunc: etiaꝫ ſi
tunc quoq̃ꝫ in fr̄a mediocritatem tenebam ea ſtudia. Jaꝫ vt ex
paucis cętera cōijcias lector. Quis vnq̃ꝫ dixit: dare ſalutatio-
nem, pro dicere ſalutem, id quod ille ponit. pag. a: iij. Rurſum
pag. a. vi. me in deriſum habes. Rurſum eadē. Occupatiōes
tuę excuſationis locum habent: de ſuo addidit. Jtem a vij.
Ago tibi gratias: qui literarum faſciculis nos onerasti. Nō
ſenſit: qui poſcere modum ſubiunctiuum: qui nos oneraris.
Jtem a. viij. Ad clunes mundandos: clunes ponit pro diuer-
ſa corporis parte. Rurſus ibidem. Laudo te virum preſti-
tiſſe. Quis vł Geta ſic loquitur? Sed deſino plura: ne lecto-
ri ſim moleſtus: cuꝫ hęc ſint in primis pagellis. Quanq̃ꝫ ſunt
in his et alia quę mihi non probantur. Quorum eſt illud.
Qua valetudine es preditus. Recte forſitan ſic dixerit me-
dicus: ſi de ꝑpetua corꝑis craſi percōtaretur nō de pn̄ti corꝑis
ſtatu. Admonui: meo ſuꝫ officio functus. Poſthac ſi q̇s vl-
tro ſe fallet: ſibi imputet. Holonio nō inuideo: ſi quid hinc lu-
celli corraſit. Sed gratias actur⁹ nō ſum homini: niſi me alio
demeruerit officio. Quē: ſi pergat: ex Holonio faciemus Ho-

lopolam:aut ſi malit holopolium. Scio non eſſe leuem iniu-
riam:edere meo nomine:quod meum non eſt:preſertim me ſu-
perſtite. Sed quemadmodum Balaam ille nõ admodum ex-
pauit ad vocem aſinę loquentis:quod monſtris aſſueuiſſet.
Ita ego quoniam ad maiores contumelias iã occallui:minus
ad hęc leuia commoueor. Alioqui nõ aberat res ab atroci in-
iuria:etiamſi libellus a me conſcriptus fuiſſet:niſi forſitã: q̇c-
quid experientes calamum:quicquid pueri:quicquid ſoluti:
quicquid vuidi:quicquid amãtes aut irati chartis illinimus:
id cuiuis ius erit typis excuſum orbi tradere. Quę tandẽ iſta
licentia:me ſuperſtite mihi aſſcribere: quicquid cuiqꝫ collubi-
tum fuerit:⁊ alienę famę periculo ludere? Et tamẽ quoniã li-
bellũ vbiqꝫ corripi videbam: perlectuꝫ emendauimus: ne iu-
uentus noſtri nominis lenocinio decepta ſoloeciſmis infice-
ret. Bñ vale lector optime: Louanij An. M.D.xix. cal'. Ja.

Colloquiorum familiarium formulę:

Colloquuntur autem in hoc libello Christianus: Auguſtinus Poeta: Petrus puer: Eraſmus, Theodoricus. Midas: Hoſpites.

¶ Salutādi formula prima Christianus.

Salue
Pręceptor. Amice. Pater.
mi More Vir ornatiſſime
ſodalis iucundiſſime
candidiſſime Simon
meum delitium. Mea vita
meum ſuauium
mea lux. Meum decus.
meum mel.
Mea voluptas vnica
meum corculum. mea Bacchis
multum mi Christiane
etiam atq̧ etiam
iterum atq̧ iterum:
ęternum mihi maxime Palla
Quantum vis Plus millies Gerarde
Plurimum, vxor

Salus tibi. Salue regina formoſiſſima: cum catulis te matre dignis

¶ Respon.

Salue turpiſſime nebulo Salue leuiſſime ganeo. Vt me ſalutas, ita reſalutabere. Vt me ſalutaris: ita reſalutaberis. Salu' ſis tu quoq̧ Nicolae. Salutare eſt dicere ſalutem:

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
226 E 86

Reſalutare:eſt ſalutionem reddere

Obuios:quos adimus colloquendi gratia: coenantes oſci-
tantes:ſingultientes:ſternutantes:tuſſientes ſalutamus:
noſq; tum illi ſalutant. In ructu:crepitu ue ſalutare: homi-
nis eſt plus ſatis vrbani

¶ Abſentibus hoc pacto ſalutem:aut mandamus:
aut precamur. Formula ſecunda.

Chriſtianum plurimum ſaluere iubeo. Chriſtianū ſuū plu-
rima ſalute impartit Eraſmus. Arnoldum meū mea cauſa
fac diligentiſſime ſalutes. Matri q̃ potes officioſiſſime ex
me ſalutem dicito. Chriſtiano bene eſſe cupio. Chriſtiano vt
bene ſit precor. Auguſtinus tuus te plurimum ſaluere iuſſit.
Gerardus me tibi ſuo nomine ſalutem dicere pręcepit: Ab
Eraſino iuſſus ſum te magnopere ſalutare. Omnes tibi ſalu-
tem cõprecantur. Salutat te Petrus Aegidius. Henricū
meis v̄bis ſaluta diligēter. Jacobus multā ſalutē tibi adſcri-
bi iuſſit. M. T. C. Tyroni ſuo. S. D. Pręceptorē meū fac
meo noīe ſalutes. Salutabis ex me patrē tuū viꝝ integerri-
mū. Adriano meo fac mea cauſa ſalutem nuncies diligentiſſ.
Salutato hoīes:quotquot de me,te percõtabuntur,

¶ Annuentis For.

Aug. Faciā equidem:ac lubens. Curabo. Curabitur.
Haud negligam. Habebo curę. Haud pręteřmittam. Vo-
lens faciam. Nihil ęque libens fecero, Curabo diligenter.
Fiet Curę erit. Ita faciam.

¶ Alia ſalutandi For.

Licebit interim honoris gratia mutare ſalutandi formam
hoc modo

Formule

	Prꝛeſtantia	Beatitudo.
	Maieſtas.	Sanctitas
Salua ſit tua	Clementia	Celſitudo
	Excellentia	Amplitudo
	Sublimitas.	

¶ Valetudinis

Chr. Ut vales optime Auguſtine? Qui vales? Quo pacto tecum agitur? Ut habes?

¶ Reſponſoꝛia.

Aug. Recte: bene valeo: belle: perbelle: belliſſime: foeliciter: ꝗ̃optime. pulchꝛe. feſtiuiter. haud male quidem valeo. bene habeo. Sin minus recte valeas: caue dicas vulgato moꝛe taliter qualiter: quę culinaria eſt elegantia: haud oꝛatoꝛia. Sed ſic reſponde. Equidem vtcunqꝫ habeo. Mediocriter quidem valeo. Ut poſſum: quando vt volumus non licet: Ut ſoleo: Ita vt ſuperis viſum eſt. Non optime ſane: Plane infoeliciter: Non admodum ex ſententia

¶ Alia de valetudine foꝛmula

Aug. At ꝗ̃ valetudine es? Ecq̇d valuiſti: vſqꝫ Uerum tu Chꝛiſtiane: ſatin recte vales. Qua valetudine es pręditus? ſic foꝛte recte dixeris: ſi de ꝑpetua coꝛpis tēperatura ꝑconteris: nō de pn̄ti coꝛpis affectiōe ¶ Reſponſoꝛia

Chꝛi. Fauſta: incolumi valetudine: felici, pꝛoſpera: bona: optima: Baſilica: Athletica, Pancratica

¶ Libens audio: Foꝛ.

Aug. Letus iſtud audio: Audire iſtud ex anīo gaudeo. Ut idē facias ſꝑ opto. Eſt mihi iſtud auditu ꝑꝗ̃ iucunduꝫ. Uoluptatē magnam mihi nuncias. Haud inuit⁹ audio Oppido

letor iſtud audire ex te. Oppido aduerbiū.i. valde. Gau
deo tua cauſa. Letor vicem tuaz: Ita vt perpetuo facias pre-
cor: vt ſic q̄ diutiſſime valeas oro. Gratia deo. Laus ſuperis
Gratiam habeo celitibus. Deo gratia. Deo gratias: eccleſi-
aſticis relinquito pro contilena.

¶ De ſtatu percontandi: formule.

Chri. Quo tandem in ſtatu res tue ſunt poſite?
Quo pacto res tibi habent? Recte ne ſunt omnia?
Satis ne omnia ex ſententia? Salua ne ſunt omnia?
Sunt ne vt vis omnia? An ex voto ſunt omnia?

¶ Reſponſoria.

Aug. In optimo ſtatu: In tolerabili. In feliciſſimo: medi-
ocri. Omnia ſalua. Velim quidem: at minime ſunt. Recte
quidem vellem omnia: omnia proſpera

Chri. Bene eſt: Recte: pulchre res habet, optime: bene
factum: perplacet: eſt volupe: gaudeo: qui fit vt minus ſalua
ſint omnia?

¶ Reſpon. Sic dijs viſum eſt

Caue dicas: bonum eſt: pulchrum eſt: eſt rectum: in hoc dun-
taxat ſenſu Item

Quid agitur? Quid rex agis? Quid operis facis? Quid ne
gocij geris? Quid rerum geritur? Quid agis

¶ Reſponſoria Nihil ago for.

Chri. Equidē ociū ago: nihil quidē agit̄: nihil rerū ago. ni-
hil ſane fit apud me: id quod vides: nempe nihil

¶ Impedio te, For.

Aug. Sum fortaſſe tibi impedimēto: ego te fortaſſe q̄ppiā
agentē interturbo. Ego fortaſſis tibi aliud conāti obturbo

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
226 E 86

forſitā negocia tua interrūpo. Remoror fortaſſe tuum nego-
¶ Reſponſoria (cium

Chriſt. Imo in tempore aduenis: oportune ades: expe-
ctatus aduenis: nam voluptati eſt mihi tuus aduentus:
haud impedimento

¶ Studes continue: For.

Aug. Tu perpetuo ſtudes: ſtudes et noctes: et dies:
aſſiduus in ſtudio es: nullum facis ſtudendi modum:
immodico ſtudio te maceras: nullam ſtudijs tuis quietem
intermiſces: nūquam ſtudendi laborem intermittis. Ni-
hil tibi parcis. Continue ſtudes.

¶ Irrides me. For.

Chri. Nunc tu plane rides me. Derides me. Ludis ne nūc
me? Habes me riſui. Jocaris mecum. Pro delectamento
me habes. Ludibrio ſum tibi. Illudis mihi: et illudis me:
pro rides me.

¶ Rem ipſam dico. For.

Aug. Minime rideo: ſed id quod res eſt dico. Non rideo
quidem: imo rem ipſam dico. Serio loquor. Ex animo di-
co. Ex animi ſnīa loquor. Haud (ita me deus amet) iocor

¶ Cur non viſis nos. For.

Chri. Quid cauſę eſt: quod iam pridem nos non viſeris?
Quid accidit: quod iamdiu ad nos non acceſſeris? Quid ſi-
bi vult: quod poſt tantum dierum nos non inuiſeris? Cur
tam rarenter nos viſis?

¶ Non licuit For.

Augu. Non licuit per occupationes. Non licuit per ocium.
Volui quidem: at nō licuit mihi per mea negocia. Non ſi-

nunt mea negocia: vt te aliquando viſam. Jta ſuꝫ occupatꝰ: vt nunquam fuerim occupatior. Tot me res diſtinent: vt nihil fuerit ocij. Occupatior fui: q̄z vt potuerim. Negocijs multis impeditus venire non potui. Non licuit per valetudineꝫ Non licuit per tempeſtatem

Chri. Accipio excuſationem: at ea lege: nec ſępe vtaris Excuſationem tuam accipio. Habeo te excuſatum: an latine dicatur: nondum mihi quidem liquet.

Ago gratias quod literas ad me dederis For.

Aug. Gratum mihi feciſti: quod aliquoties ad me ſcripſeris. Habeo gratiam: quod ad me crebrius ſcripſiſti. Amo te: quod interdum ad me literas dare non dedignatus es. Habeo gratias quod crebris literis me viſeris. Ago tibi gratias qui literarum faſciculis nos onerarꝭ. Maxima tibi a me habetur gratia: qui nos aliquando literis laceſſiueris

Noua rogandi. For.

Chri. Nihil ne nouaꝝ reꝝ e patria affertur? Nunq̇d noui de nr̄atibus accepiſti? Quid noui? Quę noua fers? Nū q̇d noui fertur? Nun quę res nouę e patria nunciantur?

Reſponſoria

Aug. Noui quidem permultum, at nihil veri. Nouarum quidem rerum ſatis: at nihil comperti. Noua permulta: at explorati nihil. Non parum noui: at veri non multum. Nihil affertur noui. Nouaꝝ rerum nihil prorſus accepi. Certi nihil: noui nōnihil. Rumores afferuntur permulti: ſed dubij plurima eſt phama: at rerum nihil: firmi nihil

An accepiſti litteras. For.

Chri. Nihil ne literaꝝ accepiſti? Num vllas e patria rece-

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
226 E 86

piſti literas? Nulle tibi ſunt reddite literę? Num quid ſcrip-
torum accepiſti? Num quas accepiſti epiſtolas

¶ Reſpon.

Aug. Literarum nihil accepi: Equidem pecunias q̄ꝫ lite-
ras malim, Argentum accipere maliꝫ quam epiſtolas: Nū-
mos recipere malim: q̄ꝫ epiſtolia

¶ Credo: For.

Chri. Facile credo: Haud difficile creditu eſt. Credi iſtud
perfacile poteſt: Iſtud tibi quis non credat? admodum in-
credulus fuerit: qui hoc tibi non credat. An vtrunqꝫ malim
q̄ꝫ neutrum

¶ Ad quid litterę vacuę: For.

Aug. Quorſum ſpectant literę ſine pecunia? Ad quid tan-
dem inanes conducunt literę? Quorſum valent: ad quid con
ferunt: faciunt: literę vacuę? Cui gratę, cui acceptę literę ſine
nūmis: quid emolumenti adferunt literę inanes?

¶ Reſpon. vtilitatis For.

Chri. Podici tergendo vtiles: idonee: conducunt natibus
targendis. Si vſum neſcis earuꝫ: ad anū expurgandū valēt:
ad nates tergendas: ad poſticum purgandum

¶ Ut valent amici.

Aug. Quid? valent ne amiculi? quid vxor agit tua?

¶ Reſpon.

Chri. Recte: eā apud mr̄em reliqui, et quidem pręgnātem.

¶ Bn̄ eſſe illi precor. For.

Aug. Bene et tibi: ⁊ illi vertat: tibi quod pater, illi quod ma
ter futura ſit. Aſſit deus: Ut vtriqꝫ veſtrum fauſtum: foe-
lixqꝫ ſit: precor: opto: quęſo: oro ſuperos omnes, vt inco-

lumis prolē vobis dignā pariat: et pulchra faciat te prole pa⸗
rentem. Laudo te: quod virum te pręſtiteris. Gaudeo te vi⸗
rum pręſtitiſſe. Gallum te eſſe declaraſti. Abi: vix te iudico

❡ Reſponſio

Chri. Auguſtine facis tuo more. Age age: eſt tibi ius apd̄
me loquendi quę voles: Audio te patriā nuper reuiſiſſe

Aug. Sic eſt factum. Nam diutiuſcule iam abfueram: nō
ferebam tam diuturnum patrię deſyderium: non poteram a
parentum aſpectu abeſſe diutius: torquebat me diutinum a⸗
micorum deſyderium.

Chri. Pie feciſti: Pius es qui iſta cogites: Ducimur enim
omnes admirabili quodam amore eius regionis quę nos alu⸗
it: atqꝫ ędidit: Et neſcio qua natale ſolum dulcedine cunctos
ducit: et immemores non ſinit eſſe ſui: Dic quonam in loco il⸗
lic offendiſti omnia?

❡ Noua omnia: For.

Aug. Nihil non nouum: Mutata omnia: Nouata omnia,
Omnia noua. Vide q̄ repente tempus res mutet huma⸗
nas: Vixdum decennium abfueram, ⁊ non ſecus omnia ad⸗
mirabar: q̄ Epimenides ſomniatorum princeps: vix tandeꝫ
expergefactus

Chri. Miſſas fac has nugas, quęnam iſta eſt fabula?

Aug. Dicam equidem ſi vacat

Chri. Nihil fuerit iucundius.

Aug. Sellam igitur vna cum puluino mihi poni iube

Chri. Recte admones: nā ſedens cōmodius mentieris.

Aug. Fabulantur hiſtorici de Epimenide quodam Cretē⸗
ſi: qui deambulandi gratia: ſolus vrbe egreſſus: quum in qua⸗

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
226 E 86

dam ſpelunca obdormiſſet: quadraginta ſeptem perpetuos annos ſomnium cōtinuaſſe dicitur

¶ Non credo: For.

Chri. Quid narras? Incredibile dictu. Non veriſimile di-cis. Somnium narras. Non fit mihi ſimile vero. Quid tā-dem theologuꝫ tot annos ſomniaſſe reris?

¶ Reſponſoria

Aug. Quid aliud q̄ꝫ q̄ poſtea ꝑdidit Scotus? vel poti⁹ fra tralia oīa. Sed bñ cum Epimenide actū eſt: q̇ vel tandem ad ſe redierit: multi Parrhyſijs theologi nunq̄ꝫ expergiſcūtur

Chri. Age: facis vt poeta dignū eſt: ſed perge mentiri

Aug. Epimenidis igitur ſomno ſolutus e ſpelunca prodit: circūſpicit: mutata videt omnia: ſyluas: ripas: flumina: arbo-res: agros, breuiter nihil non nouum. Accedit ad vrbem: per-contatur: manet illic aliquādiu: neqꝫ nouit quenquā: neqꝫ a quopiā agnitus eſt. Nec miror hoc Epimenidi poſt tantum annorum eueniſſe: quando mihi idem propemodū euenerit: q̇ pauculos annos abfuiſſem.

Chri. Quid vterqꝫ parens: viuunt ne?

Aug. Viuunt ambo: et valent vtcunqꝫ: ſenio: morbo: cu-ris: deniqꝫ bellorum calamitate confecti

Chri. Coenabis hodie domi?

Aug. Foris coenatur⁹ ſum: foris coenandū eſt mihi

Chri. Apud quem?

Aug. Apud ſocerum meū: apud generum meuꝫ: apud nu-rum meam: apud affinem meum

Affines dñr q̇ non ſanguinis: ſed matrimonij cōiunctiōe co-

Chri. Quę ſt⁹ igit̃ vſitata vocabula affinitatū (pulati ſt⁹

¶ Nomina affinitatum.

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
226 E 86

Auguſtinus	Maritus et vxor nota ſunt.
Socer	vxoris meę pater eſt mihi
Gener	filię meę maritus
Socrus	vxoris meę mater
Nurus	filię mei vxor
Leuir	mariti frater
Leuir	dicitur ab vxore

vt Helena Hectorem leuirum vocat, q̄d eſſet nupta Paridi.

Fratria	fratris mei vxor
Glos	mariti ſoror
Uitricus	matris meę maritus.
Nouerca	patris mei vxor
Priuignus	vxoris aut mariti filius
Priuigna	filia alterutrius
Riualis	qui amat eandem
Pellex	quę amat eundem

¶ Cras prandeas: For.

Chri. Ago gratias. laudo te. cras igitur te ad cœnā vo-
co. cras ergo vt mecū cœnes oro. cras igitur mecum pran-
deas oro. cras igitur te mihi conuiuam volo

¶ Timeo ne nō poſſim. For.

Aug. At vereor ne non licuerit. Ut poſſum metuo.
veniam ſi quidem licebit. at metuo ne non queam

Chri. Cur non licebit? q̄ ſic? quid ita? quā ob rē? quo
pacto? quid cauſę? quid obſtat: quo minus potueris?

¶ Domi me eſſe oportet. For.

Aug. Tū quidē mihi domi manendū eſt. Ut domi nocte
ſim: neceſſe eſt: tū certe foris eſſe nō licebit: cras quoq; mi-
hi ire foras: liberū nō erit. a prādio abeſſe mihi integrum nō

erit, aliq̊t ipe cõuiuas eo die opꝑior. aliq̊t amiculi cõſtituere ea nocte domi noſtrę coenare. ipi mihi cõuiuę ſunt ea nocte tractandi: alioqui lubens venirē: ni id eſſet, haud grauatim facerem: quod ni eſſet: haud me tibi difficilem pręberem

Chri. Vel perendie apud me ſis oportet Saltem perendino die ad coenam venias neceſſe eſt.

¶ Non poſſum promittere. For.

Aug. Non poſſum polliceri: affirmare iſtud tibi iſtud nō poſſum. promittere certo nequeo. Veniam vbi vtriq; noſtrum videbitur cōmodiſſimum.

¶ Diem dicere debes: For.

Chri. Diē igit̄ mihi cōſtituas volo: ad quē mecū ſis coenaturꝰ. Diem igit̄ aſſignes oportet. Diē igit̄ ꝓmittas: necē eſt

¶ Nolo te pręſcire. For.

Aug. Pręſciū te eſſe nolim. Pręſcire te nolo. De improuiſo te opprimā. Inopinato te opprimā. Te nec opinātem oppreſſero. Te nihil ſuſpicātem opp̄ſſurus ſum. Nō expectatus adfuero. Adoriar te nec opinantem

¶ Pręſcire volo. For.

Chri. Biduū pręſcire volo. Biduū pręſciꝰ eſſe cupio. Pręmoneto biduo priuſquā venias. Fac me biduo an̄ certiorez

¶ Tuo malo optas hoc For.

Aug. Equidem tuo detrimento. Tuopte quidē malo. In damnū tuum iſtud optas. Incōmodo iſtud p̄caris tuo

Chri. Quid ita? Quamobrem?

Aug. Ego inſtructꝰ accedā: Ego munitus veniam. Aggrediar te paratus. Inſtructus multa fame accedam. Tu vide vt vulturē explèueris. Parabo ventrem ac dentes acuaz:

tu vide quibus modis lupum exatures

Chr. Age ad hoc certamen te prouoco. Age fac pro virib⁹ pro virili: ſi quid potes maxime

¶ Ea lege promitto. For.

Aug. Veniã quidem: at hac lege: vt tu poſtridie viciſſim apđ me cęnes. Faciã eo quidẽ pacto: vt tu deiñ mihi quoq; ſis conuiua. Ea lege coenã condico: vt tu rurſum mihi ſis cõuiua. Spõdeo futuꝝ. Recipio tibi factuꝝ me. Do fidẽ me futuꝝ his quidẽ legibus: vt tu mecũ poſtridie prãdeas.

Chri. Age fiat. Eſto. Sit ita vt vis. Si iubes faciã. Noui Galloꝝ magnificentiã: nõ vis gratis apđ me coenare: niſi vices retuleris. Ceteꝝ ego te detineo alio fortaſſe ituꝝ

Aug. Imo ego te opinor: Sed cras latius ⁊ familiarius cõfabulabimur. Verum craſtino die plura nugabimur. Interim fac valeas. Interim fac bene valeas

¶ Quo is. For.

Chri. Quo tu nũc abis? Quo tu nunc properas? Quo tu tã celeri gradu tendis? Quonam te confers?

¶ Eo domum. For.

Aug. Domũ me recipio. Domũ reuertor. Domũ repeto. Domũ me cõfero. Viſo quid domi agat̃. Acceſſo medicum Rus hinc cõcedo. Cõſtitui ad hãc horã cũ viro quodã grauiſſimo colloq̃. Statui hac hora ꝟba facere cũ viro grauiſſi- (mo.

Chri. Quonam?

Aug. Curione multiloquo

Chri. Quanã iturus es? Qua ibis?

Aug. Hac ad ſiniſtrã: hac: illac, per forum

Chri. Comitabor igit̃ te. Aſſectabor ac deducã te: ad diuer- (ticulũ vſq;

Aug. Hic te ſuperis cõmendo. Nolo te lõ-

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
226 E 86

gius comitem. Ulterius nolo me comiteris:

¶ Commendandi. For.

Christ. Tu me Curioni magnope cōmendato. Fac me Curioni multiloquo q̄ȝ cōmendatiſſ. Facias me Curiōi cōmendatū q̄ȝ diligētiſſ. curato. Jube vt me ſibi ꝯmendatiſſ. habeat Ego me illi ꝑ te cōmendatū facio. Me tibi etiā atq̄ȝ etiā commendo. Me tuę humanitati q̄ȝ poſſuȝ diligentiſſ. commendo Recōmendo aulicis pro vrbanitate ruſtica relinquito. Uide ne pauca cū multiloquo loquaris

¶ Obſequij. For.

Aug. Uis me tibi morē gerere? Uis me tibi obſequi? Uis tibi obſecundem? Te igiᷓ imitari me iubes? Quā quidem ita vis: faciā libentiſſime Sed priuſquā abeas, quęſo te: ne graueris me docere: q̄ pacto ē his: in culpa: ī mora: in cauſa: vtendū Opinor tibi obſeruatū apd̄ autores: q̄bus mōis ſoliti ſtꝫ his

Chri. Quin tu potius id aperi: q̄ ſoleas elegātię ſtudioſiſſim⁹ eſſe. Quare age doce obſecro. Diſſere amabo. (vti.

In culpa: In cauſa: In mora For.

Aug. Mos gerendus eſt tibi. Nō eſt culpa in me. Non eſt culpa in te. Mora eſt in te: in te cauſa eſt grāmatice quidem dicitur at multo elegantius

In culpa

Non ſum in culpa. Culpa nō eſt mea. Uaco culpa. Qd̄ nihil ꝓficis: tua deſidia in cauſa fuit: nō pręceptor: non pr̄ tuus. In culpa oēs eſtis. Utriq̄ȝ ī culpa eſtis. Utriq̄ȝ culpādi eſtꝫ Ambo accuſandi eſtis. Ambo ī culpa eſtis. Incidiſti ī morbuȝ tuo ipſius vicio

¶ In cauſa

Quo min⁹ ad te ſcripſerim. morb⁹ in cauſa fuit Qd̄ rari⁹ ad te ſcripſeriȝ: mea negocia in cauſa fuerūt: nō negligētia. Quid

in cauſa fuit? Quid cauſę fuit? Ego nõ ſum in cauſa. Quod
nullas a me litteras acceperis: tabellariꝰ in cauſa fuit. Quod
tam macilétus es: amor: nõ ſtudiũ i cauſa ẽ. Hoc ẽ in cauſa

¶ In mora

Non ero vobis in mora: Quidnã vobis in mora fuit? Tu
nobis in mora fuiſti. Tu ſemper in mora es. Quid te remo-
ratũ ẽ? Quis te remoratꝰ eſt? Habes quod petebas: tunz eſt
memorię inſculpere. Vale mi Chriſtiane.
Chriſtia. Vale in craſtinum: ⁊ tu mi Auguſtine. Salue
multum iucundiſſime Auguſtine.
Aug. Salue tãtundẽ mi hũaniſſime Chriſtiane. Felix ſit ti
bi huiꝰ diei exortꝰ. Proſper ſit tibi hic dies. Quid tãdez agit
Chriſti. Suauiter: vt nunc res nrę ſtꝫ. Et cupio oĩaq̃ vis.
Aug. Merito te amo. Amo te. Amãdus es. Benigne dicis
Habeo gratiam.

¶ Iraſcor tibi. For.

Chri. At ego nõ nihil tibi ſucc enſeo. At ego tibi ſubiraſcor.
Vex ego tibi ſum ſubiratus. Atqui ego ſuz in te ſtomacho-
ſior. Atqui nõnihil eſt: vel habeo: quod tibi ſuccenſeam.

¶ Qua cauſa. For.

Aug. Quid nam eſt iſtud obſecro? Quid ita? Quam ob
rem tandem oro? Quid admiſi ſceleris? Quid cõmerui? De-
mereor bona. aut laudem: cõmereor mala aut crucem dicitur.
illud in bonã: hoc in malam partem ſumitur.

¶ Quia non curas me. For.

Chriſt. Quod nulla mei tibi cura ſit. Qđ nihil nos reſpicꝫ.
Quod tam raro nos reuiſas. Qđ nihil nos cures. Qđ me
plane negligis. Quod noſtri curam videris abieciſſe

¶ Reſpon.

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
226 E 86

Aug. At nihil eſt cauſę cur ſucceſeas. At pręter meritū meū At immerito ſuccenſes. Neq; eñ mea culpa accidit: quod te rarius viſam. Da veniā occupationibus meis, per quas mihi non licet toties: quoties cupio: te reuiſere

Chriſtianus. Ita demū tibi ignoſcā: ſi hodie apud me coenes. Ea conditione purgat⁹ mihi eris ſi veſpi ad cenā venias

Aug. Haud iniquas pacis leges pſcribis Chriſtiane: quare haud inuit⁹ faciā. Equidē faciā volēs. Iſtud qdē fecero libenter. Nihil hac re fecero libētius. Anīo faciā lubenti.

Chri. Laudo tuā facilitatē. ⁊ in hac re: ⁊ in cęteris oībus

Aug. Sic ſoleo amicis obſequi: pręſertī non iniqua petētib⁹. Ridiculū: an tu me recuſaturū putabas oblatū, qđ vltro (etiā erat rogādum.

¶ Ne fefelleris me. For.

Chri. Age: at caue ne me deluſeris. Caue fallas. Caue ſpē fruſtra foueam. Caue luſeris expectantem

Aug. Nihil opus iureiurādo. In cęteris. In aliijs time pfidiam: hac in re non fallam. Sed heus tu: caue quicquā parauerís pręter cotidiana: mea cauſa dies feſtos nolo: Scis me conuiuā minime edacem: bibacē multo minus. Noſti eñ me conuiuā non multi cibi: ſed ioci plurimi.

Chriſtia. Curabitur diligenter. Ego te Pythogarica coena excipiam: aut fortaſſe frugaliore

Augu. Imo Diogenica: ſi me delectare voles

Chriſt. Placet: fiat vt mones, Tu vide oēs curas tuas: ac rugas etiā iſtas domi relinquas. Huc pręter nugas: et riſum nihil adferas. Et vt inquit Iuuenalis. Protinus ante meū quicquid dolet exue limen

Aug. Quid? literas mecum venire non vis? Muſas meas mecum adducam: niſi quid aliter cenſes.

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
226 E 86

Chri. Tetricas Muſas vna cū negocijs domi claudas. Blādas Camęnas oēs: deiñ ſales tuos: dicteria: ſcōmata: facetias: lepores: ridicula omnia tecum adducito

Aug. Ita fiet. Exporrigemus frontem. Bellos homunculos agemus. Ridebimus affatim: Curabimus cutem. Indulgebimus genio. Genialiter coenabimꝰ Epicureos agemꝰ. Bonū vultū faciemus, et erimus boni ſocij: fratrum eleganteę ſunt: qui ſuam habent linguam ſibi peculiarem

Chri. Quo nunc properas? Aug. Ad geneꝝ meum

Chri. Quid illuc: quid eo: quid illo?

Aug. Audio, neſcio q̇d turbę inter eos natū: vt redigā eos in gratiā: vt reducā in concordiā, pacē inter eos componā

Chri. Benigne facis: quanq̄ꝫ nihil te opus eſſe arbitror. Nā ipſi inter ſe melius hoc bellū compoſuerint.

Aug. Fortaſſe ⁊ inducię indictę ſunt. Noctu de pacis legibus agetur. Sed nunquid aliud me vis?

Chri. Vocabo te per puerum meum

Aug. Vbi voles domi ero. Bene vale: bene ſit tibi.

Chri. Fac hic ad q̇ntaꝫ horā adſis. Heus Petre: accerſe ad cęnā Auguſtinū Barrettū, q̇ mihi hodie: vt ſcis: cęnā ꝯdixit

Puer Petrus. Eo. Salue poeta. Coena iā dudum paeſt: te herus expectat domi: vbi voles accedas

Aug. Venio: Salue mi Chriſtiane

Chri. Bene factuꝫ q̄d veniſti. Gaudeo te aduenisse, gratulor aduentui tuo. Nondū quinta ſonuit credo.

Puer. Imo iam dudum pręterita eſt. Haud longe ſexta abeſt. Inſtat hora ſexta. Mox ſextam audies

Aug. Parui refert: an poſt quintā venerim: nec ne: modo ne poſt coenā. Nam poſt cęnā venire miſeꝝ eſt. At quorſuꝫ tot

apparatus? Quorſum tot epulę Nũ me lupũ exiſtimas?
Num tibi lupus videor? Nũ me vulturē putas? Haud ita
cõuenerat. Lõge aliter pollicitus es

Chr. Age inepte, nec ipē ꝯuenta ſeruas. Cõuenerat eñ: ne
q̇d pręter nugas ĩferres. Quĩ hęc miſſa faciamꝰ Lauemꝰ: ac
diſcumbamus. Heus tu ganeo miniſtra aquam, quid ceſſas?
Laua Auguſtine. (mallem

Aug. Laua prior. Chri. Hoc ãno ꝑpetuo illotꝰ coenare

Aug. Ridiculum: non honoratiori: ſed turpiori añ alios la-
uãdum eſt: laua igitur vt immundior.

Chriſt. Tu es vrbanus plꝰ ſatis. Es vrbanior: q̄ꝫ ſat ſit: q̄ꝫ
par ē. Quorſuꝫ attinet iſta vrbanitas? Interĩ cęna corrũpit

Auguſt. Viuamꝰ nunc: ac cutē laute curemus. Simꝰ nũc
Epicurei. Nihil nobis cũ frõte Stoica. Valeãt curę

Chriſt. Quinã ſunt iſti Stoici atqꝫ Epicurei Auguſtine?

¶ Stoici: atqꝫ Epicurei qui

Aug. Stoici phõrum quoddã genꝰ eſt triſte, ſeueꝝ: ieiunũ:
qui hoīs ſummum bonũ honeſto neſcio quo: metiũtur. Epi-
curei his lõge diuerſi felicitatē hoīs voluptate terminãt

Chri. Tu igitur cuias es tãdem: Stoicus an Epicureus

Aug. Xenonem laudo: at Epicurum viuo.

Chri. Qđ tu ioco dicis Auguſtīe: id ſerio factitãt hodie nõ

Aug. Imo iſti vl' Aſotos ſuperãt luxu (pauci cucullati

¶ Conſecratio coenę

Chri. Heus Dromo ades huc. Tuo mũere fungere: cõſecra

Pue. Benedicite. Hoſpites. Dominus (coenã

Puer. Quicq̇d appoſitũ eſt: ⁊ q̇cquid apponet̄: felix ac ſa-
crũ eſſe iubeat, qui ſua benignitate paſcit vniuerſa. Amen

Chri. Appone epulas. Quid cũctamur hũc capũ decerpere?

quid trepidamus hunc gallū lacerare?.

Aug. Ego hercule pręſtabo: ac belluā hāc ꝯficiā. Utꝝ ma

Chri. Utꝝ vis: nihil mea r̄fert (uis de ala: an de poplitibꝰ

Aug. Jn hoc genere: alis prīmę partes tribuuntur: in cęte- ris poplites lautiores putat vulgus

Chri. Tu multū laboris mea cā capis. Tu ꝑmultū laborez mea cā ſum? Quid ſi ego viciſſiz tibi de his clunibꝰ miniſtrē?

Aug. Nō amo. Chri. At nihil lautius

Aug. Tu igit̄ tuos clunes iſtis clunibus paſce. Tibi igitur iſtas delitias habe.

Chri. Tu oībus miniſtras: ipſe nihil edis. Ego tibi hanc alaz miniſtrabo: at ea lege dimidium mihi reſtituas.

Aug. Jta ne agitur? At iſtud eſt tibi miniſtrare: nō mihi. Tibi ſerua. Ego enim ſum impudentior: quam cui miniſtra- ri quicquam debeat

Chri. Probe facis Aug. Eho: tu lupo cibū miniſtras?

Chri. At pitiſſas: non coenas. (Vulturem inuitas?

Aug. Jmo me vno nihil edacius

Chri. Jmo mēdacīꝰ nihil: Periñ agito: ac ſi domi ſis tuę

Aug. Jſtud iā plane mihi perſuaſi. iſtud iā in animū indu- xi. ſic ſtat ſententia: conſilium eſt iſtud facere.

Chri. Quid tibi h̄ vinū placet? Quid te hoc villi delectat?

Aug. Mihi quidem perplacet. Me certe vehementer iuuat Me ſatis delectat: Me non mediocriter iuuat

Chri. Utrum mauis rubrum an candidum?

¶ Parui refert quo ſit colore

Aug. Equidē vtroqꝫ iuxta delector. Nihil refert q̊ ſit colo- re: mō ſapor placeat. Nō laboro quātuz oculis placeat vinū: modo palatū iuuet. Nihil me mouet aſpectus: ſi ſapor place-

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
226 E 86

at. Parui refert: quo ſit colore: quē habeat colorē: ſi ſapiat bene. Non conor oculos paſcere: ſi palato ſatiſfacere queat: modo palatum iuuare poſſit

Chri. Credo: tñ iudiciū tuū audire cupio hoīs his ī reb⁹ peritiſſimi

¶ Judiciū de vino rubro ⁊ albo.

Aug. Albū noſtrates rubro prēferūt: quod albū paulo ſit acerbius: et alterum exilius quidem: ſed illud mitius ⁊ (vt arbitror) ſalubrius

Chri. Heus puer vbi ceſſas? Nos hic plane negligis, nō vides quāta ſit hic ſiccitas? quid ſi hoc rex ſtatu incendiū cōtingeret: quo reſtinguerenius: Dato ſingulis plenos cyathos. Auguſtine quid habes quod pax es hilaris: Quid accidit tibi: quod ſedes triſtior? Quid tibi eſt: quod minime gaudes? Aut doles: aut carmina condis

Aug. Tu nunc Chryſippū agis. Meliſſa tibi opus eſt

Chri. Quam hic mihi fabulam narrat?

Aug. Scio me ſurdo aſello narrare fabulā. Nihil enim intelligis: quod ſtudio: ex induſtria: de induſtria interdum facio ne tibi placere incipias. Sed quod triſtior tibi videor: nihil ē Omnia recte: benignitate diuina: atque opera tua. Sed cur natura paulo taciturnior ſim, non eſt opus expreſſo. Scis opinor: quid ſibi velit.

Ch. Memini. Recte admones: liberalius bibendum

¶ Rem attigiſti. Fo.

Aug. Rem acu tetigiſti. Recte iudicas. Scopū attigiſti Nā foecundi calices quem nō fecere diſertum?

Chr. Perdocte tu quidem Auguſtine: vt omnia. Sed q̄niam in ſermonem vinarium: in mentionem incidim⁹ vinox: libet interrogare: q̄nam cōſilio veteres illi Bacchū: quē vini

autorem videri volebant: poetaꝝ deū dixerint

Aug. Queſtio (ita me Bacchus amet) poculis digna: veꝝ quorſum tuę queſtiones ſpectent, ſatis intelligo

Chri Quorſum amabo?

Aug. Aſtute de vino diſputationem iniicis Gallica aſtutia: quā didiciſſe Parrhiſijs te ſuſpicor. Ubi: viꝝ te iudico: nō fruſtra in tāta ſchola verſatus es

Chri. Accipio tua dicta: referaꝫ paria ſcōmata: vbi erit cō(modū. Sed ad rē

Aug. Diſſoluā vbi bibero. Siqdē abſurdū fuerit ſicco palato de q̄ſtione vinoſa diſputare. Prębibo tibi Chriſtiane. Propino tibi hūc cyphū dimidiatum

Chri. Accipio abs te libēter. Sit ſaluti. Proſit.

Aug. Iā accingor: vt me miſſum facias. Ego meo more p̄poſtere faciā: ꝙd Baccho pueritię effigiē tribuerint: id hꝫ myſterij: ꝙ vinū potū: curas et ſollicitudīes animis nr̄is eximit hilaritatēqꝫ quandā inducit. Quare ſenibus ꝙꝫ ipſis iuuentam quandā reddere videtur: dum et hilariores facit: et formoſiores. Id quod Horatius cum multis in locis: tum pręcipue his verſibus: aperte teſtatur

Ad mare cum veni: generoſum et lene requiro

Quod curas abigat: quod cum ſpe diuite manet

In venas: animumqꝫ meum: quod verba miniſtret

Quod me Lucane iuuenem cōmendet amicę

Nā quod huic poetas dicarunt deo: id ſignificatum voluiſſe ſuſpicor: ꝙd vinū ⁊ ingeniū excitat: ⁊ facundiā miniſtrat: quę duo poetę ſunt aptiſſima Habes quod quęrebas

Chr. Nihil vnqꝫ audiui veriſimili⁹ dici ab hoīe poeta: dign⁹ es q̇ bibas gēina. Heus puer: tolle hāc patinā: atqꝫ appone ce(tera.

Aug. Pueꝝ habes admodū inurbanū.

Chr. Eſt veterator nequiſſimus
Aug. Cur non inſtituis alio pacto?
Chr. Difficile eſt canem vetulum loris aſſueſcere. Difficil-
limum eſt, veteratoris mutare mores. Vetulus canis non fa-
cile aſſueſcit loro

¶ Si cognoſcerẽ quid te oblectet: tibi ſeruirẽ: For-
Aug. Decerperem tibi quippiã: ſi palatum tuum ter .rem
Miniſtrarem tibi: ſi gula tua mihi ſatis cognita eſſet. Appo-
nerem tibi: ſi quid potiſſimum iuuaret: ſcirem. Equidem tã-
tundem palato ſepe: quantum animo ſapio
Chr. Palatũ habes eruditiſſimũ. Nihil tuo palato docti-
us: eo te quoq; miſeriorẽ puto. De cuiꝰ ſingulari peritia teſtat̃
Oſtrea callebat primo deprendere morſu (Satyricus
Et ſemel aſpecti dicebat littus echini.
Aug. Et tu mihi Chriſtiane: vt par pari referã: ipſm audi-
uiſſe Epicurum: aut in ſchola Catiana inſtitutus videris.
Quid enim tua gula aut ſapientiꝰ aut faſtidioſius?
Chr. Si Oratoriã eque artem: vt Culinariam callerem: nec
Cicero ipſe me vinceret. Equidem ſi alterutra carendũ eſſet:
culinariam: quam rhetoricam mallem.
Aug. Non ſtolide eã partẽ ſelegiſti, grauiter: acute: vereq;
indicas. Quid enĩ Orator confert loquacitas? niſi ꝙ aures
ocioſas inani voluptate demulcet. Culinaria tum palatum:
tum ventrem: tum totum hominem: quãtus eſt: paſcit: ac re-
ficit. Concedat laurea lingue: inquit Cicero: at vtraq; conce-
dat Culine. Nunquam mihi Stoici illi magnopere placue-
runt: qui omnia ad ſuum, neſcio quod honeſtũ referentes, cu-
tis ac palati nullam rationem habendam putãt. Dici non po-
teſt quanto Diogene ſapientior Ariſtippus mihi fuiſſe vide-

tur. Ego Stoicos cuꝫ ſuis ieiunijs cõtemno. Epicuꝝ magis laudo ac probo: q̄ꝫ Diogenem illũ Cynicuꝫ: qui oleribus īcoctis: ac ſimplici aqua victitabat. Quare nihil miror ſi Alexãder rex fortunatiſſimus ſe Alexandrum: quam Diogenem eſſe maluit. Nec ego ſane homuncio cum Diogene meã philoſophiam commutarem: fortaſſis et Catius tuus facere recuſaret. Melius noſtri tp̄is Theologi ſentiũt: qui cõtenti Stoicorum more diſputare: viuendo ipſum etiam Epicurum vincunt. At ego quidem rem in primis preclarã philoſophiã puto. Nimiuꝫ philoſophari nõ laudo. Eſt enim res perq̄ꝫ ieiuna: ſterilis atqꝫ triſtis. Ubi in calamitatem: aut egritudinem incidi: tum demum ad philoſophiam tanq̄ꝫ medicam cõfugio Ubi conualui: rurſum illi vale renuncio

Chr. Tuã rationẽ probo. Te laudo. Quid tandem habes Eraſme, quod parum ſis hilaris? An mihi ſuccenſes, quod te frugaliore coena exceperim?.

Eraſ. Imo iã tibi ſum iratus: quod tantum impendij mea cauſa ſit factũ. Interminatus erat Auguſtinus: ne ſua cauſa dies feſtos faceres: vis nos poſthac redire nunq̄ꝫ? Nã talem coenã dare ſolent ij: qui vnã duntaxat dare conſtituiſſent. Quos tãdem cõuiuas videris accepiſſe? Non amiculis: ſed ſatrapis coenã paraſſe videris. An nos vultures credis?

Chri. Etiã tu pergis eſſe Demea. Cras vt lubet diſputa: hodie Mitionẽ te prebeas: oro. De impẽdio cras ſobrij diſputabimus: nũc nil niſi meras nugas audire libet

Aug. Chriſtiane: vtrũ de bubulis an de ouillis carnibꝰ magis (uis?

Ch. Bubulis quidẽ magis delector: at ouillas magis ſalutares arbitror: Ita ingenium eſt hoĩm: vt pernicioſiſſima queqꝫ appetant vehementiſſime

Aug. Galli ſuillas carnes mix in modū amant
Chri. Galli amāt quę paruo cōſtant.
Aug. In hoc vno Iudę⁹ ſuꝫ. Nā nihil ęque odi: atꝫ carnes
Chri. Nec iniuria. Quid enī inſalubrius? Ego (ſuillas
in hoc: non cum Gallis: ſed cum Iudęis ſentio
Eraſ. At ego ouillas pariter amo: ⁊ ſuillas: ſed diuerſa rati-
one. Naꝫ ouillis quod amem: libenter veſcor: Suillas prę a-
more non tango: ne quid offendam.
Chr. Bellus homo es Eraſme ac feſtiuus. Equidē mirari
mecum ſępe ſoleo: vnde tanta in palatis humanis diuerſitas
Nam vt Horatiano carmine vtar.
Tres mihi conuiuę prope diſſentire videntur
Poſcentes vario multum diuerſa palato
Quanꝗ̄: vt ait Comicus: quot homines: tot ſententię et
ſuus cuiqꝫ mos. Tamen nemo me adduxerit: vt credam.
plus ingenio ineſſe varietatis: q̄ꝫ palato
Eraſ. Ita vix duos reperias: quos eadem iuuēt. Permul-
tos vidi. qui butyri ac caſei ne olfactum quidem ferrēt. Sūt
quibus carnes nauſeę ſint. Alius elixis. alius aſſis abſtinet
Multi aquā vino pręferūt. Et quod incredibile eſt: vidi ho-
minem: qui nec pane nec vino vteretur
Aug. Et q̄buſtādeꝫ miſer ille victitabat? quib⁹ veſcebat̃?
Eraſ. Cęterorū nihil faſtidiebat, nō carnes, nō piſces: non
Aug. Vis vt iſtud tibi credā (olera: nō poma.
Eraſ: Si lubet
Aug. Credo: at ea lege: vt viciſſiꝫ mihi mētienti fidē ſis ha-
Eraſ. Age faciā: mō verecunde mentiaris. (bitur⁹
Aug. Quaſi ꝟo ſit quicꝗ̄ tuo cōmento impudentius
Eraſ. Quendaꝫ in Italia: cum illic agerem videre memini

qui nullo neqꝫ cibo: neqꝫ potu adiutus: ſomno ſaginabatur
Aug. Et nihil pudet. Nō poſſuz illō Satyricū nō dicere.
Tunc immenſa caui ſpirant mendacia folles
Tu poetaris. Tu nūc poetā agis. Nā mentiris dicere: mihi
religio eſt. Mentiris dicere: religione prohibemur
Eraſ. Mētiar: ſi nō Plinius autor certiſſim⁹ ſcripſit vrſuz
xiiij. dies ſolo ſomno nuz in modū ſaginari: q̄ tñ ita alte pre-
miſ: vt ne vulnerib⁹ quidē q̄at excitari. Imo q̄ magis mire-
ris: addā quod Theophraſtus ſcribit: per id tp̄s vrſoruz car-
nes coctas quoqꝫ: ſi aſſeruentur: reuiuiſcere
Aug. Vereor ne Parmeno ille Terētian⁹ iſta nō cōtineat
Chr. Mihi facile fidem facis. Miniſtrarem tibi de ceruį-
nis carnibus: ſi ſatis eſſem vrbanus.
Eraſ. Unde tibi nunc venatio?
Chr. Midas hominuz omnium qui viuunt liberaliſſimus:
noſtriqꝫ amantiſſimus: mihi miſit. Idem ſuo more nudiuſter
tius hunc ceruū venatus eſt. Quid tu: qui ſoleas iſtius ſtu-
dij eſſe amantiſſimus? (hil venor
Eraſ. Equidez hoc ſtudio plane relicto: iā pręter literas ni-
Aug. At mihi videntur quouis ceruo fugaciores. Duob⁹
tamen potiſſimū canibus aſſequimur: admiratione ſcilicet:
atqꝫ improbitate laboris. Nam et admirari plurimuz diſcen
di ardorem miniſtrat: et vt facundiſſimus poeta ſcripſit. La-
bor improbus omnia vincit.
Eraſ. Amāter admones Auguſtine: vt ſoles: ꝓpterea non
deſiſtā: non quieſcā: non defatigabor: donec conſequar
Chr. Carnes ceruinę ſunt nūc admodū tēpeſtiuę. Memi-
nit Plinius de hoc animante quiddam admirabile
Aug. Quidnam obſecro?

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
226 E 86

Chri. Quoties arrexere aures: acerrimi eſſe audit⁹: at ꝯtra
Aug. Iſtđ ipm perſępe nūero euenit. (cū remiſere ſurdos
Nā ſi qñ mihi fiat ſermo de dādis mihi aureis: nihil tā auri-
tum. Hic em̄ cum Pamphilo illo Terentiano aures arrigo:
vbi de recipiēdis a me ꝟba fiunt: illic remitto
Chri. Laudo te: Facis vt te decet.
Aug. Vis de his leporinis clunibus?
Chr. Tibi ſumito. Aug. An de tergo mauis? Hoc aīal
pręter ilia: ⁊ clunes: nihil habet appetendum.
Chri. Vidiſti ne vnq̄ȝ leporē candidum?
Aug. Sępe nūero Plinius: in alpibus cādidos repiri ſcri-
bit: q̇bus hybernis menſibus niuē pro cibatu eſſe ſit creditu ȝ.
An veꝝ ſit Plinius ipe viderit. Qđ ſi leporis cutem candi-
dam reddit nix: ſtomachū habeat cādidum necē eſſe
Chri. Mihi veriſimile non ſit
Aug. Accipe magis admirandū, at fortaſſe tibi nō inauditu ȝ
Idem vtranq̄ȝ vim ſingulis ineſſe teſtať maris ⁊ foeminę: ac
foemellas ſine mare ęque gignere. Iſtud ipm mľti aſſeuerāt:
pręſertim venandi ſtudioſi.
Chr. Eſt ita vt dicis. Sȝ hos cuniculos ſi placet: tētemus
q: pinguiuſculi ſunt ac tenelli. Miniſtrar ēilli Nymphę: ſi ꝓ-
pius aſſiderē. Auguſtine iſti⁹ tibi vicinę curā age: ſi libet: cal-
les em̄ quo geſtu ſit miniſtrandū iſtis veneribus
Augu. Teneo q̇d dicas naſute. q̇d te anſerinę carnes dele-
ctāt: Me quidę nō mediocriter iuuāt: vt ſum niniē faſtidio-
ſus. At hic anſer: neſcio q̊ pacto nihil me iuuat. Nihil enī in
vita vidi ſiccius. Siccioꝛ ē pumice: aut etiā; nouerca Furij il-
lius: in quē Catullus multū iocať. Ligne⁹ mihi videtur. Et
me hercule: quātu ȝ ſuſpicoꝛ: veteran⁹ miles īmodicis excubi-

is ſeſe macerauit. Aiunt enim anſerem inter omnia animalia longe eſſe vigilātiſſimum. Et profecto niſi coniectura fallor: hunc anſerem ex eorum numero fuiſſe ſuſpicor, qui canibus vna cuꝫ excubitoribus ſomno ſopitis: Romanum olim Capitolium defenderunt

Chr. Veriſimile (ita me deꝰ amet) dicis: nam ex eo ſeculo relictum arbitror

Aug. Hęc quoqꝫ gallina aut parcum ſaginatorem habuit: aut amauit: aut certe zelotypa vixit, quo quidem morbo hoc animātis genꝰ maxime laborat. Hic capus lōge meliꝰ pinguit Vide curę quid faciāt. Quod ſi ex Theodorico noſtro gallo faceremus capum: multo citius pingueſceret

Theodoricus Non ſum gallus

¶ Aenigma de gallo

Aug. Fateor: non es gallus Cybeles: neqꝫ gallus gallinaceus. At forte gallus gallaceus

Theo. Quid hoc verbi eſt?

Augu. Hoc ęnigma tibi cōiectandū relinquo Ego Sphingen prębui: tu Aedipus eſto

Chr. Dic mihi bona fide Auguſtine: nulla tibi cū gallis vnquam neceſſitudo fuit? Nihil ne affinitatis tibi cum gallis contraxiſti. Nullum fuit ꝯmercium?

Aug. Nihil. Nihil ſane

Chr. Tanto es nequior. Libet ne de iecore anſerino? quod apud veteres in delicijs cum primis habebatur

Aug. Liberalis es: benignus es Chriſtiane

Chr. Has perdices nemo attigit: ne colūbos quidē. Cras ē dies ieiunij ab eccleſia indictꝰ: aduerſus hanc eſuriē munite vos. Agite hoſpites hūaniſſimi: quęſo vt coenulā nr̄am. licꝫ

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
226 E 86

tenuez ęqui boniqꝫ cõsulatis. Prebete vos hilares ac lubentes: quanqꝫ ꝯuiuiũ tenue ſit et frugale: ego vr̃a facilitate fret⁹, familiariter vos vocare ſuꝫ auſus. Et eſt ſane veſter mihi aduentus conſpectuſqꝫ non mõ gratiſſim⁹: verum etiã iucundiſſimus.

¶ De conuiuio opiparo: ⁊ poetico

Aug. Coena tua Chriſtiane optime: multis modis elegãs lautaqꝫ nobis videtur: quod excuſas id vnum habetur excuſandum: quod magnificentior ſit: quam ſat eſt. Nam hoc cõuiuium opiparum in primis: ac lautum iudicarim: quod primum ſimplicibus epulis: deinde liberalitate: riſu: iocis: ſalib⁹ ſit conditum: quę omnia noſtro conuiuio non defuerunt. Verum conuiuarum de numero: hic mihi quiddã in mentez venit: quos neqꝫ pauciores tribus: neqꝫ plures nouem eſſe oportere ſcripſit Varro. Tres enim ſunt charites: id ẽ Gratię: humanitatis ac beneuolentię preſides: et nouem ſunt muſę honeſtiorum ſtudiorum duces. At hic decem conuiuas eſſe video, virginibus exceptis. Nihil cõuenientius accidere potuit. Nos ſumus Varrone ipſo paulo ſapientiores. Nam tres puellas lepidiſſimas, tanqꝫ tres Charites adhibuimus. Deinde quia a nouem Muſarum choro Apollo abeſſe nũqꝫ credendus eſt: iure decimũ adiecimus conuiuam

Chri. Poetice dixiſti: Si mihi laurus adeſſet, laurea corona caput tuum cingerem.

Aug. Laudo te: probo te. Nõ improbandus es

Chr. Vultis ne hoſpites ſinguli tantundem mea cauſa facere: quantum veſtra ſum facturus?

Hoſpites. Volumus: ac libentes quidem

Chri. Ebibetis igitur ordine ſuum quiſqꝫ calicem, A me exemplum capietis. Tibi hoc primum ꝓpino Mida.

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
226 E 86

Midas. Accipio a te libenter. Pro q̊ vulgus pręſtolor dicat
Equidē non recuſo. Nihil tua cauſa recuſabo.
Chriſt. Tu deinceps cęteris propina.
Midas. Eraſme prębibo tibi dimidiatū cyphum.
Eraſ. Precor vt ſit tibi bono: Sit tibi bonū, atq; com-
modum: Proſit tibi. Proficiat durius dicitur
Puer. Eraſme ſalue: quidā ꝓ foribus te cōuentū expetit
Chriſt. Quiſnam eſt?
Puer Mori famulū ſe dicit: herꝝ eiꝰ ex Britānia aduenisse: cupe vt ſeviſat Eraſmus: qm̄ quidē prima luce iter parat iger
Eraſ. Chriſtiane ſubducat̄ rō. Nā mihi quidem (maniā
Chri. Rationē Eraſme doctiſſime huius coenę (abeūdū
ego confecero. Non eſt quod calculū fruſtra teras: gratiam
habeo: qui dignatus ſis noſtro adeſſe conuiuio
Eraſ. Ego ꝑiter tibi grās ago: q̊d ꝓ tua hūanitate ad hoc
cōuiuiū lōge ſuauiſſimū me vocaris. Valete ſodales optimi
Chriſt. Heus dromo: Sedetis iam dudum ocioſi omneis.
Libet ne cuiq; quicquam amplius?
Hoſpites Nihil oīno. Strenue munꝰ nr̄m adminiſtrauimꝰ
Chriſt. Tolle igit̄ hęc, ac bellaria appone. Muta quadrulas
atq; orbes. Tolle cultꝝ meum: q̇ humi decidit. Pira vino ꝑ-
funde. Adſunt mora pręcoqua etiā domi noſtrę nata
Hoſpites. Tāto erūt ſuauiora: quod vernacula.
Aug. En pruna cęrea: en damaſcena: rarꝝ apud nos ſpectacu-
lū. En mitia mala. En mali nouū genꝰ: cuiꝰ matrē ego hiſce
manibus cōſeui. Nuces caſtanee, oīe deliciarꝝ: quas horti
noſtri benigne effundunt, genus. Sed floſculi deſunt
Midas. Iſti gallici ſunt apparatꝰ: q̇ magnificentiā eā po-
tiſſimū amāt: q̇ minio cōſtet. Nobis nō eſt ea mēs aut igeni-

um. Sed heus tu Auguſtine: nū tu credis te hic imunem bi-
biſſe? Ego te meis imunē reddā pocul'. at Chrīano dimidiū
Aug. Chrīanus iādudū me miſſuz facit (cyphi debes
Chr. Jta fiet. Sed quorſuz iſte euaſurꝰ eſt hodie: Impēdi-
um reddas oportet, vnus noīe oīm. Ne verere: ꝑfacile pote-
ris. Fac quod ſępe feciſti: vt aliqua elegātia: doctiores a coena
ſurgamus. Neqꝫ enim clā te eſt: veteres illos in ſecundis mē-
ſis hilariora quędā diſputare ſolitos. Age igit̄. Quibus mo-
dis hęc oratio pt̄ enunciari. Indignum auditu?

¶ Indignum auditu. For.

Aug. Dixti pulchre per poſteriꝰ ſupinū. Auditu minime ē
dignū. Indignū eſt audiri. Haud dignū eſt: qđ audiatur. Eſt
vt audiatur indignū. Leuius eſt: q̄ꝫ qđ audiri debeat. Vix
operępreciū eſt ſcribere Nō tanti eſt: vt audiatur. Ineptius
eſt q̄ꝫ quod audiatur. Nō eſt operępreciū narrare
Ch. Quot modis hęc ſentētia verti poteſt: Dat hat mich
viler arbeit: zyt: ader gelt gheſtanden.

¶ Variandi ratio hanc orationem:
multo mihi conſtat

Aug. His verbis. impendo: inſumo: impertio: cōſtat. Vt
multum in te doccēdo inſumpſi laboris. Plurimum in ea re
operę inſumpſi. Nō minꝰ pecunię: q̄ꝫ curę in eā rem impendi.
Non parꝫ inſumpſi pecunię: tꝑis permultū, laboris plurimū
ingenij nōnihil. Multū lucubratiōis impēdi. Multis vigilijs
hęc res mihi cōſtat multo ſudore. multa oꝑa: plurimo labore:
ſumptu ingenti, pecunia magna. Pluris mihi cōſtat: q̄ꝫ cre-
dis. Minoris mihi conſtat vxor: q̄ꝫ equus meus
Chr. At quid ſibi vult Auguſtine: quod verbo iſti: cōſtat:
modo ablatiuum: modo gtm̄ caſum apponis?

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
226 E 86

Aug. Quęſtionem plane perutilē: ac late patentem moniſti: verum ne conuiuas loquacitate mea premam, pauciſſimis abſoluam. Sed cupio ſingulorum hac de re audire ſententiaꝫ ne cuiqꝫ (vt dixi) ſim moleſtus.

Chr. Quid ni cupiant idem vel puellę:

Aug. Scis verba emendi ac vendendi: aliaqꝫ eſſe conſimili ſignificatu: quibus apponātur hi gt̄i ſoli. Tanti quāti: pluris: minoris: tantidem: quātiuis: quanticunqꝫ. At ita ſi ſubſtantiua non apponantur: quę ſi accedant: vtraqꝫ in ablatiuū caſum vertūtur. Quod ſi preciū certū apponat̄: pones in ablatiuo. Si per adiectiuū: ſubſtātiuum in ablatiuo pones: niſi per aduerbiū loqui malis.

Chr. Quęnam verba ſunt de quibus precipis:

¶ Emendi, ęſtimandiqꝫ verba

Aug. Hęc fere ſunt. Emo: mercor: redimo aut captum: aut perditum: vendo: venūdo: reuendo: rurſus vendo: quod mihi venditum erat. Veneo. i. vendor: in preterito: veniui: vel venij. in ſupino venū. Hinc venalis. Ab illo. i. vendo vendibilis manat. Mereo pro inſeruio: et ſtipendiū facio. Cōparo. i. emo vel cōmitto. cōmuto. muto. permuto. Cambire penitus barbarum in hoc ſenſu. Aeſtimo, taxo: iudico: cēſeo: achten ſchatten. Liceor eris: licitor aris: dingen: Addico zoſagen Diſtrahor: id eſt circumferor vt veneā. Metior: pro ęſtimo: aut taxo: achten. Conſtat pro emitur. Conducere hueren. Locare: verdingen. Foenero ad foenus do. Foeneror ad foenus accipio. Paciſcor, pactus ſum. Pango. pepigi pactum facio..

Chr. Da exemplum

Vendendi et emendi For.

Aug. Quanti iſtum agꝝ in ſingulos annos locas? Reſpō-
debimus. Vligenis francis. Hui nimio locas. imo locaui oliꝫ
multo pluris. At ego tanti non cōducam. Si condixeris mi-
noris: pereā. Jmo iam vicinus tuus Chremes agrum obtu-
lit: ac rogat. Quāti? Tantidem quantum tu petis. At mul-
to meliorem. Mentiris: Facio vt ſolent: qui licentur. Tu ipſe
tanti poſſide. Quid liceris vel licitaris cū nihil ſis empturus?
Quanticunqꝫ addixeris: ſoluā optima fide.

Chr. Alterum exemplum

Aug. Congrum iſtum Syra quanti vendis? Decem obo-
lis. Nimio turpiſſima. Jmo minimo: nulla tibi vendet mi-
noris. Moriar ſi non tanti mihi conſtet: aut certe non multo
minoris. Mentiris venefica: quoniā duplo vis vendere: aut
triplo. Et centuplo ſi queam: at fatuos non inuenio. Quid ſi
liciter teipſam. Quanti ęſtimas te? Vt lubet: quanti me
liceris? Quanti ęſtimas te? Dic quanti te taxas? De-
cem ſcutatis. Hui tanti? Eho: an tu minoris me ęſtimas?
Ego olim non ſemel: pluris vna nocte ſum conducta. Credo
at nunc non paulo minoris ęſtimo: quam piſcem. Abi in ma-
lam rem ganeo: tantidem te ęſtimo: quanti tu me. Qui te te-
runtio emerit: nimio emerit. Aut pluris emar: aut non ven-
dar. Si magno venire cupis: larua tibi opus eſt: nam rugę
iſtę non ſinunt: vt carius vendaris. Ei qui tanti me nolit:
non ſum venalis. Ego ne culmo quidem te emero. Con-
ſtiti pluris.

Chr. Tertium exemplum.

Aug. Auctiōi hodiernę interfui. Ain tu? Licitatus ſuꝫ ve-
ctigalia. Quāti tandem? Decem millibus. Hui: tāti? Ne mi-
reris: erant qui multo pluris licerentur: pauci, qui minoris

Cui tādem addicta ſt? vectigalia? Chremeti vxoris tuę ſum-
mo ꝛ maxīo amico. Sed diuina quanti ſunt addicta. Decem
Jmo q̇ndecim deus bone. Ego mihi hoīem ipm̄ cuꝫ tota fa-
milia dimidio addictū noli. At ille vxorem tuā duplo emptā
cupit. Aduertiſti ne in his orōnibus: vbicūqꝫ adſit ſubſtāti-
uum p̄cij: id in abltō poni: cęteris aut in genitiuo poſitis: aut ī
aduerbiū mutatis? Cōparatiuū nunq̄ꝫ audiſti ſine ſubſtāti-
uis: exceptis illis duobus pluris ꝛ minoris Uerum vbi has
Eraſmi tui elegātias leges: recti⁹ intelliges. Jlle enī hūc no-
dū explicuit luculētiſſime. Sunt et alia ꝟba his: de q̇bus ſu-
mus locuti: nō admodū diſſimilia, Sū: facio: habeo: duco: ęſti
mo: pendo, quę idē fere ſignificant: fio itidem: achten. Jungū-
tur autem his fere genitiuis, multi: parui: magni: pluris: pluri
mi: minoris: minimi, maximi: tanti quanti: flocci: pili: nihili:
nauci: et ſi qua ſunt his ſimilia

Chr. Da exempla

¶ Aeſtimandi. For.

Aug. Scis quāti te ſemp̱ fecerim? Tāti fies apud homīes:
quāti virtutē facies. Pręceptores meos ſp̱ feci plurimi. Au-
rū hac tēpeſtate magni pendit᷑. literę nihili ducunt᷑. Aurum
mīoris habeo q̄ꝫ credas. Tuas minas flocci facio. Promiſ-
ſa tua duco minimi. Nō pili te facio. Si tāti ſapientia pēde-
ret᷑: quanti pecunia: nemo auro egeret. Pluris apud nos fit
auꝝ ſine ſapiētia, q̄ꝫ ſapiētia ſine auro. Hoc pluris te habeo:
q̊d doctus ſis. Minoris hic fies: q̊d mentiri minime calleas
Hi multi fiūt: qui nigꝝ in cādidum vertūt. Hoc mihi pluris
es: q̊d lr̄as amas. Tāti apud oēs eris: quantum poſſidebis.
Tāti vbiqꝫ habeberis: quātum habebis. Nō quanti habea-
ris: ſed quāti ſis intereſt: Tāti Chriſtianuꝫ meū facio: quāti

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
226 E 86

alıū neminē. Inueniunt̄ et alia v̄ba cū his genitiuis ⁊ abltīs.
Petrus oſculū puellę ſcutato emit. Sit illi fauſtū: noliꝫ ego
baſiare tāti. Quāti luditis? Quāti coenaſtis? Quoſdaꝫ ſex-
centis ſeſtertijs coenaſſe legimꝰ: At Galli ſępenūero Liardo
coenitāt. Fauſtus quāti docet? Paruo. At pluris: q̄ꝫ denis.
quanti igr̄? Undeuiginti aureis. Non diſcam mentiri tāti
Phedria apud Terētium: ⁊ rem ⁊ ſeipm̄ perdidit. At noliꝫ
ego amare tāti. Aequi: boniq́ꝫ conſulas oro: nemet in guot.
Eſt et aliud verboꝝ genꝰ que accm̄ vna cum gtō aut ablatīo
caſum exigunt: q̄ ſunt accuſo: id eſt obijcio crimen: aut culpo
etiā abſentem Incuſo inculpo extra iudicium. Arguo repre-
hendo. Inſimulo: impingo ſuſpicionē culpę. Poſtulo: in ius
voco. Damno, cōdemno: pronūcio illū eſſe in culpa.

¶ Exempli cauſa: accuſandi For.

Scipio accuſatꝰ eſt ābitus: aut de ambitu. Arguis me impu
dentię ipſe impudentiſſimꝰ. Lepidus poſtulatus eſt repetū-
daꝝ: Si hoīem inſimulabis auaritię: male audies. Admone-
to eū priſtinę fortūę. Mortales ipo ſuo vocabulo ſuę cōditio-
nis admonētur. Sūt plęraq́ꝫ q̄ accm̄ geminū admittāt. Do
ceo te literas. Exorat te veniam. Dedocebo te iſtos mores
Popoſcit me mutuū. Hic eiꝰ rei mihi admonēdus es: q̄d ſe-
cundū accm̄ etiā paſſiua obtinent: in alijs gtīus manet. A me
doctus es literas. Poſtulant me furti: poſtulor furti. Accu-
ſas me ſacrilegij: accuſor ſacrilegij. Scio te nonduꝫ expletum
Scio aīo tuo nōdum eſſe ſatiſfactum. Qn̄ enī tantus belluo
ſatiari neq̄s Eraſmi cōmentarios legito: qui ſi nequibūt ex-
plere te: nunq̄ꝫ expleberis. Sed cōuiuis parcenduꝫ eſt: q̄s hęc
non omnes perinde delectant. Coenate: inter deābulandum:
id q̄d rationi deerit, perſoluemus: niſi quid aliud cenſes.

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
226 E 86

Chr. Agamus deo gratias immortali, deiñ pauliſp deābu-
Midas Pulchre dicis. Nihil enim hoc veſpertino (laturi
coelo amoenius: nihil ſalubrius

Chr. Petre adeſdum. Tolle ſuo queq; ordine: ac vinū cy-
phis infunde. Qui nos creauit: redemit: ac pauit: benedictus
ſit in ęternum. Hoſpites Amen.

Chr. Gr̄as agim⁹ tibi oīpotēs de⁹: qui ꝑ tua largitate nos
alis tuos famulos: miſerere viuoꝝ, pacēq; dones eccleſię tuę:
ac reqem in tuo regno animabus defunctoꝝ largiaris ęternā
Hoſpites Amen

Chr. Habeo vobis hoſpites cādidiſſimi gr̄am: q̄ ad hoc cō-
uiuiolum venire dignati ſitis. Oro ęqui boniq; cōſulatis.
Hoſpites. Nos viciſſim gratias referre volumus non tan
tum habere. Proinde ne multis agātur gratię. Quin poti-
us ſurgamus et expatiemur.

Aug. Ducamus nobiſcum virgines: nam eo mihi minus
moleſta erit deambulatio

Chr. Recte ſentis. Utrū mauis noſtris in hortis more
poetico reptare: an foris ad amnē expatiari?

Aug. Habēt quidē horti tui amoenitatis permultū: verū
eā voluptatē matutinis deābulationib⁹ ſerua. At ſole incli-
nato: animū aſpectus oculos mirum in modū iuuat

Chr. Antecede igitur Auguſtine: vt Poeta dignū eſt: ego
latus tuum claudam

Aug. Bone deus quātum comitum: quantam pompā no-
biſcum ducimus: Dici non poteſt Chriſtiane quantum mi-
hi placeam. Satrapes mihi videor.

Chr. Age nunc promiſſum pręſta. Solue quod recepiſti.
Aug. Quid me potiſſimū vis dicere?

Chr. Eho quondam in Eraſini oratione cum multa: tum
illud in primis ſolebam admirari: quod taꝫ facile: tam crebro:
tam venuſte orationem verteret: quę res non modo ſingula⸗
ris ingenij: verumetiã multi vſus mihi videtur

Aug. Haud iniuria iſtud in Eraſino admiratus es Chri⸗
ſtiane. Ille enim tum hac in re diuinam quãdaꝫ vim obtinet:
quã quidem illi cum ingenij dexteritate quadã: tum plurimo:
et dicendi: et legendi et ſcribendi vſu contigiſſe: opinor: potiꝰ
ꝙ ratione aliqua aut pręceptione

Chr. At ego rationem aliquã iſtius rei ſi fieri poteſt expe⸗

Aug. Ita vt dixi: res habet. Uerꝫ quia te tantopere (cto
video velle: quoad potero morem geram: eaſqꝫ ratiunculas:
quas in Eraſmi orationibus mihi viſus ſum animaduerte⸗
re vt potero: reddam.

Chr. Age percupio.

Breuis de copia preceptio

Aug. Accĩgor. Prĩcipio res ipa puris: electis, ac latinis ver⸗
bis efferẽda ẽ: qđ ipm poſſe: nõ mediocris artificis eſt. Sunt
enĩ permulti: qui neſcio quo mõ copiã et varietateꝫ orationis
affectant: quum ne ſemel quidem rem poſſint apte explicare
Iſti tanqꝫ ſemel balbutiſſe ſit parum: balbutiem ſuam alijs:
atqꝫ alijs modis reddũt balbiorem: tanqꝫ ipſi ſecum certamẽ
ſuſceperint: vt quã barbariſſime dici poſſit dicant. Itaqꝫ in⸗
epti ſynonyma quędã congerũt, adeo interdum inter ſe diſſi⸗
dentia: vt ipſa mirentur: quo pacto cõuenerint. Quid enĩ ab
ſurdius: ꝙ hoĩem pannoſum: cui nec vna quidẽ quam ſine pu
dore poſſit induere: ſit veſtis: eum tamen ſubinde ſuos pan⸗
nos mutare ac mendicitatem ſuam pro opibus oſtẽtare? At

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
226 E 86

nihilominus ridiculi videnť iſti varietatis affectatores: qui quum barbare ſemel dixerīt: repetunt idem multo barbari⁹: demum iteꝝ atqꝫ iteꝝ indoctius. Hoc eſt non oratione: ſed ſoloeciſmis abundare. In primis igitur (vt dixi) res ipſa aptis atqꝫ electis verbis eſt explicanda. Deinde mutatorijs verbis vtendū: ſi que idē efficiāt: reperianť. Reperiūtur eīn permulta. Demū vbi propria deficiēt tranſlaticijs erit vtendū: ſi mō verecūda ſit trāſlatio. Ea quoqꝫ vbi deerunt: ſi per actiua dixiſti: ad paſſiua reuertendū erit, q̃ nobis totidem orōnes reddunt q̊t ex actiuis cōſtabant. Poſtea verba: ſi licebit: aut in noīa verbalia: aut in participia cōmutabimus. Poſtremo: vbi mō aduerbia in noīa: mō noīa in alias atqꝫ alias ꝑteis cōmutauerim⁹: per cōtrarium dicem⁹, aut affirmatiuā orōnem in negatiuā commutemus: aut retrorſuꝫ: aut certe: quod pronūciatiue dictū: per interrogationē efferamus. Nunc exempli cauſa: hanc ſententiam ſumamus.

Lr̄ę tuę magnoꝑe me delectarunt.

Litterę tuę

Epiſtola: epiſtolium: ſcripta: ſchedę: litterę

Magnopere

Miꝝ in modū: miris mōis: maiorem in modū: ſupra moduꝫ: plurimum: nō mediocriter. ſummopere: maximopere

Me.

Animū meum: pectus meū: oculos meos: cor meū. Eraſmū

Delectarunt.

Voluptate affecerūt: recreauerūt: exhilararūt: voluptati fuerūt: oblectarūt: voluptate perfuderūt: mellitiſſimę fuerūt, iucundiſſimę ꝛc.. Habes materiā: tuū erit cōponere. Experiamur igitur: faciamus periculum

Chr. Tuę literę magnopere me delectarunt. Tua epiſto-
lia mirifice nos exhilarauit.
Aug. Uerte actiuū in paſſiuū: alia erit facies. Ut dici non
poſſit: ꝙ tuis ſim ſcriptis exhilaratus

Item per alia verba idem efficientia.

Tuis ex lr̄is incredibilē coepi voluptatē. Ex ep̄l'a celſitudi-
nis tuę plurimū voluptatis accepi. nō mediocrem lęticiā tua
mihi ſcripta attulerunt. Gaudio tua me ſcripta: quātus erā:
perfuderūt. Hic nō ita liceret mutare ī paſſiua: niſi in illo po-
ſtremo: perfuſus gaudio: q̄d vſitate dicit̄. Capiebatur a me
voluptas: allatū eſt gaudiū: non perinde vſitate dixeris

Per afficio

Singulari voluptate literę tuę me affecerunt

Muta in paſſiuum.

Tuis ſcriptis incredibili ſum affectus voluptate
Non parū gaudiorum tuum nobis epiſtolium peperit

¶ Per ſum et nomina adiectiua

Tuę mihi literę multis modis iucundiſſimę fuerūt. Fuit tua
illa epiſtola ſane ꝙ gratiſſima

Per nomina ſubſtantiua.

Ineffabili voluptati tua nobis ep̄l'a fuit. Incredibili iucun-
ditati fuerunt tuę litterę

Cōmuta in negationem

Tua ſcripta nō mediocri lętitię fuere. Nihil in vita tuis lr̄is
accidit iucūdius. Quanꝙ hac rōne aliq̄ties iam vſi ſumus: q̄
nō eſt negligēter prętereūda. Nā quoties multū: plurimum:
ſingulare ſignificare volum⁹: per ꝯtrariū verbū idē efficiem⁹
Ut vehemēter te amat Hēricus. Haud vulgariter te amat.
Multū me iuuat vinū: haud paꝝ iuuat. Eſt vir ſingulari in-

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
226 E 86

genio. Eſt vir ingenio non vulgari. Eſt hō doctrina admirā-
da. Eſt hō nō contēnenda doctrina. Thomas ē ſummo apd
ſuos loco natus. Nō infimo loco nat⁹. Auguſtin⁹ eloquen-
tiſſimus fuit. Nō ineloquēs fuit: Carneades orator fuit no-
bilis. Nō ignobilis: nō obſcurus. Et id gen⁹ ſimilia: quę nū-
quam nō vſu veniunt. Sed admonuiſſe rem clariſſimā ſatis
eſt. Nec te lateat bifariam nos huiuſmodi orationū genere
vti: modeſtię cauſa: pręſertim ſi de nobis ipſis loquamur Tū
etiā amplificādi grā. Nam nō ingratum: pro valde grato.
Nō vulgariter: pro ſingulariter recte et venuſte dicimus.

¶ Modeſtię cauſa

Ego litteris meis nōnullā doctrinę ſuę opinionem cōſequu-
tus. Semper curaui: vt in litteraria gloria nō poſtremas p-
teis tenerē. De amplificatione ſuperiora ſunt exempla. Nūc
ad noſtra reuertamur. Nihil tua epiſtola vnq̄ȝ euenit grati⁹
Nulla res maiori vnq̄ȝ voluptati fuit: q̄ȝ tua ſcripta. Nulla
vnq̄ȝ ex re tātundeȝ coepi voluptatis: quantum ex tuis lr̄is

¶ Hoc mō ſingulę orationes ſuperiores (amātiſſimis
poterūt variari per interrogationem

Quid tuis litteris in vita iucundius eſſe potuit?
Quid epiſtola illa tua nobis euenit dulcius?
Quid ita oblectauit vnq̄ȝ vt proximę tuę litterę?

¶ Hoc mō rurſuȝ ſingulas fere orōnes variari licebit

Chr. Quid deinde fiet?
Aug. Jam paulo liberius totā orationem vertemus: vt vnā
dictionem pluribus verbis circūloquamur
Chr. Dic exempli cauſa
Quod modo per nomē incredibile: mō per aduerbiū incredi-
biliter dictū erit. Vnā dictionē aliquot ꝟbis ꝯmutabimus.

Litteris conſequi nequeā: quantum tuis litteris ſim delecta-
tus. Et mihi ſcriptu: et tibi creditu perdifficile fuerit: quantę
iucunditati tua mihi ſcripta fuerūt. Explicare prorſus neq̄o:
q̄ȝ ſim tuis litteris gauiſus

Et item in infinitum   Rurſum alio pacto

Nā hactenus et per negationem: et per interrogationē: po-
ſtremo: per infinitas orōnes variauimus. Nūc per ſubiun-
ctiuas ſiue conditionales variabimus hoc modo

Moriar ſi vnq̄ȝ quicq̄ȝ fuit tuis lr̄is aut optati⁹: aut dulcius.
Pereā: ſi vlla res maiori voluptati fuit: q̄ȝ tuę litterę. Ita me
deus amet: vt nihil in vita tuis litteris accidit iucundius.

Et item alia multa in hunc modum excogitare licebit

Chr. Quid deinde?

Aug. Nūc ad trāſlatiōes: ſil'itudines ⁊ exēpla fugienduȝ ē

¶ Tranſlatio eſt in his

Accepi litteras tuas: quę mellitę fuerūt. Nil niſi delitię tua
mihi ſcripta videnť. Mera voluptas ſunt tuę litterę. Et hu-
iuſmodi plurima. Sed cauendū: ne obſoletis aut durioribus
tranſlationibus vtamur: quale eſt illud. Jupiter hybernas
caua niue conſpuit alpes. Et quale eſt illud. Coena tuorum
ſcriptorum me ſuauiſſimis epulis refecit

¶ Comparatio a ſimili

Tua ſcripta omni vel ambroſia vel nectare ſuauiora fuere.
Litterę tuę quouis melle mihi fuere dulciores. Epl'a huma-
nitatis tuę et ſiliquā oēm: ⁊ mel atticū ⁊ ſaccaꝝ omne, nectar
ambroſiāq̄ȝ deorum longe ſuperauit. Hic quicquid dulcedine
nobilitatū eſt: in medium adduci poteſt.

¶ Ab exemplo

Nunq̄ȝ adducar vt credam Hero Leandro ſui lr̄as aut ma-

ſore voluptate:aut pluribus oſculis accepiſſe:q̃ tuas accepi.
Vix crediderꝫ:aut Scipionē euerſa Carthagine:aut Pau
lū Aemiliū:capto Perſeo:magnificētiorē egiſſe triūphꝫ:q̃
ego:ſimul ac ſuauiſſima tua ſcripta tuꝰ mihi tabellariꝰ reddi-
dit. Hmōi ex fabulis:tū ex hiſtorijs īfinita pn̄t īueniri:e phy-
ſica ꝟo ſumunt͛ reꝝ ſil'itudines:quaꝝ quā plurimaꝝ naturas
memoriter tenere necc̄ē eſt. Nūc ſi libet in alia ſn̄ia tentemus.

¶ Nunq̃ dum viuā tui ero immemor.

Semꝑ dum viuā tui meminero. Quoad viuā nunq̃ me tui
capiet obliuio. Prius viuere deſinā:q̃ tui meminiſſe

Per comparationes

Si vmbrā corpus poterit effugere. ⁊ hic animꝰ tui q̇bit obli-
uiſci. Tui memoriā:ne Letheus q̇dez amnis poterit abolere

Preterea per impoſſibile aut more
Poetico per contraria

Dū iuga montis aper: fluuios dū piſcis amabit: Ante leues
ergo ⁊c. que nō eſt multi negocij excogitare. Verū ne immo-
dici videamur:hoc modo cōtenti ſimus. Alias ſi voles: copi-
oſius hac de re colloquemur

Chr. Ego te Auguſtine iā plane exhauſtū putabā. Sꝫ tu
preter expectationem nouū theſauꝝ indicaſti: quez ſi pergas
explicare:nox añ occupauerit:quā tibi eadē de re deſint ꝟba.

Aug. Si ego hoc mediocri ⁊ doctrina: ⁊ ingenio preſto:q̄n-
tū Ciceronē ipm valuiſſe credis: q̇ cuz Roſcio hiſtrione cer-
taſſe legit͛. Sed adueſperaſcit:lectꝰ nos accerſiri iubet. Pro-
inde vale mi Chriſtiane ſuauiſſime in craſtinū.

Chr. Tu itidē bn̄ valeas Auguſtine oīm doctiſſime

¶ Familiariū colloquioꝝ, et preceptiun-
cule de copia Finis.

¶ Des· Eraſmi Roterodami: de ratione ſtudij: ad amicũ quendã: epiſtola protreptica

Cum te incredibili quodam literaꝝ ardore fla/
grare minime dubitarẽ. M. nõ vulgaris ami/
ce: hortatione nihil opus eſſe putaui: ſed eius
quaz ingreſſus eſſes: vię duce mõ: at tanq̃ in/
dice. Id mei officij eſſe iudicaui: videlicet vt tibi hoĩ non mõ
multis mõis copulatiſſimo, veꝝetiaz iucũdiſſimo: veſtigia q̇/
bus ipſe a puero eſſem ingreſſus: cõmonſtrarẽ. Quę ſi tu pa/
ri cura accipies: atq; ego dicturus ſum: futuꝝ cõfido: vt neq;
me monuiſſe: neq; te paruiſſe poenituerit, Prima igiť cura ſit
vt pręceptorẽ tibi deligas q̃ eruditiſſimũ. Neq; eñ fieri po/
teſt: vt is recte quenq̃ erudiat: q̇ ſit ip̃e ineruditus: quẽ ſimul/
atq; nact⁹ eris: fac oĩbus mõis efficias: vt ille patris in te: tu
filij in illũ viciſſim induas affectũ. Ad quod quidem cuz ipſa
honeſti rõ nos debet adhortari: quod nõ minus debeam⁹ ijs
a quib⁹ recte viuendi rationem: quam a quibus viuẽdi initia
ſumpſimus: tũ mutua iſta beneuolentia tm̃ ad diſcendũ habz
momenti: vt fruſtra litteraꝝ pręceptorẽ ſis habitur⁹: niſi ha/
bueris ⁊ amicũ. Deinde vt te illi: et attentũ et aſſiduũ prębe/
as. Cõtentione eñ immodica nõnunq̃ obruunť ingenia diſ/
centiuz. Aſſiduitas ꝓo et mediocritate ſua ꝑdurat: ⁊ q̊tidia/
nis exercitationib⁹ maiorẽ opiniõe aceruũ accumulat. Sati/
etate cũ oĩbus in rebus, tũ pręcipue in literis nihil ꝑniciosius.
Laxãda eſt igiť aliquoties illa ſtudioꝝ cõtentio: intermiſcen/
di luſus: ſed liberales, ſed litteris digni: et ab his nõminus ab/
horrentes. Imo medijs ipis ſtudijs ꝑpetua quędã voluptas
admiſcenda ẽ: vt ludũ poti⁹ diſcendi, q̃ laborẽ exiſtimemus.
Nihil eñ perdiu fieri pt: q̊d non agẽtem aliqua voluptate
retinoreť. Optima quęq; ſtatim ac primuz diſce. Extremę eſt

dementię diſcere dediſcenda. Q̄d in curādo ſtomacho ſolent
pręcipere medici: idē tibi in ingenijs ſernandū puta. Caue aut
noxio: aut immodico cibo ingeniū obruas: vtroqꝫ em̄ iuxta
offendit̄. Ebrardū Catholicō, cęteroſqꝫ id genus: quos per-
cenſere neqꝫ poſſum: neqꝫ operę preciū eſt: ijs relinquito: quos
barbariem immēſo labore diſcere iuuat. Initio nō ꝙ multa:
ſed ꝙ bona percipias: r̄fert. Sed iā rationē accipe: qua poſſis
non ſoluz rectius: ſed etiā facilius diſcere: hoc enī in hoīe arti-
fice pręſtare ſolet artis rō. vt tantūdem opis. quū rectius ex-
peditiuſqꝫ tum leuius etiā efficiat. Diem tanꝙ in oꝑas par-
tire: id quod ⁊ a Plinio Secundo, ⁊ a Pio pōtifice Maxio:
viris oīm memoria pręſtātiſſimis: factitatum legimꝰ. Prin
cipio q̊d caput eſt, pręceptorē interpretātem, nō attētus mo-
do: ſed ⁊ auidus auſcultato. Nō contētus impigre ſequi diſ-
ſerentē: aliquoties pręuolare cōtende. Om̄ia illius dicta me-
morię: pręcipua etiā litteris mādabis: fideliſſimis vocum cu-
ſtodibus Quibꝰ rurſus ita cōfidas caue: vt diues ille ridicu-
lus apud Senecā. qui ſic animū induxerat: vt ſe tenere crede-
ret. quicquid ſeruorū quiſquam meminiſſet. Noli cōmittere
vt codices eruditos habeas: ipſe ineruditus. Audita ne efflu-
ant: aut apud te aut cū alijs retracta. Ne his quidē contētus
aliquā temporis partem tacitę cogitatiōi tribuere memento.
Quam vnaz diuus Aurelius, tum ingenio: tum memorię in
primis conducere ſcripſit. Conflictatio: et tanquam palęſtra
ingeniorum: neruos animi pręcipue tum oſtendit: tum exci-
tat: tum adauget. Nec ſciſcitari ſi quid dubitas: nec caſtiga-
ri: ſi quid errabis: ſit pudor. Nocturnas lucubrationes atqꝫ
intēpeſtiua ſtudia fugito: Nam et ingenium extinguunt: et
valetudinem vehementer offendūt. Aurora Muſis amica ē:
apta ſtudijs. Prāſus aut lude: aut deābula: aut hilarius cō-

fabulare. Quid quod inter iſta quoqꝫ ſtudijs locus eſſe pt?
Cibi non quãtum libidini: ſed quantum valetudini ſatis eſt
ſumito. Sub coenam pauliſper inambula: coenatus idem fa-
cito. Sub ſomnum exquiſiti quippiã ac dignũ memoria le-
gito: de eo cogitantem ſopor opprimat, id experrectus a teip-
ſo repoſcas. Plinianum illud ſemper animo inſideat tuo.
Omne perire tempus: quod ſtudio non impertias. Cogita
iuuenta nihil eſſe fugacius. quę vbi ſemel auolarit: redit nũqꝫ.
Sed iam hortator eſſe incipio, indicem pollicitus. Tu ſua-
uiſſime M. hanc formã: aut ſi quam poteris meliorem ſeque-
re ac bene vale

De ratione ſtudij epiſtolę protreptice finis

Dauentrię in ędibus Alberti Paffradi An.
M. D. Xix. Menſe Junio

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
226 E 86

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
226 E 86

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
226 E 86

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
226 E 86

8409

1372

7265

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
226 E 86